

.....
ДОСЛІДНИЦЬКІ ПАРАДИГМИ
СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

УДК 82'03:81'25

Іваницька М.Л.

**ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В НІМЕЧЧИНІ**

Анотація. У статті розглянуто еволюцію українсько-німецького перекладу у повоєнний час в НДР. Дослідження проведене на матеріалі перекладів новели М. Коцюбинського "Що записано в книгу життя", вміщених у антологіях української літератури, що вийшли в 1953, 1961, 1980 рр. Зіставний аналіз виявляє поступову зміну перекладацьких стратегій, риси ідеологічної адаптації, важливість міжкультурної компетенції перекладача, редактора й видавця для адекватного відтворення оригіналу.

Ключові слова: українсько-німецький переклад, перекладач, ідеологічна адаптація, стиль, міжкультурна компетенція, перекладацький канон.

Інформація про автора: Іваницька Марія Лонгинівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри теорії і практики перекладу з німецької мови; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Ivanytska M.L.

**EVOLUTION OF APPROACHES TO THE TRANSLATION
OF UKRAINIAN LITERATURE IN GERMANY**

Annotation. The article analyzes the development of Ukrainian to German translation in the postwar years in the German Democratic Republic. The analysis is based on the translations of Mykhailo Kotsiubynsky's novella "What is Written in the Book of Life", which were published in the anthologies of Ukrainian literature in 1953, 1961, and 1980 under the title "Aus dem Buche des Lebens". The comparative analysis reveals a gradual change in translation strategies, traits of ideological

adaptation, and importance of intercultural competence of a translator, editor / publisher to render an appropriate translation.

Keywords: *Ukrainian to German translation, translator, ideological adaptation, style, intercultural competence, translation canon.*

Information about the author: *Maria Ivanytska – PhD, associate professor; associate professor of the department of theory and practice of translation from German; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.*

Иваницкая М.Л.

ЭВОЛЮЦИЯ ПОДХОДОВ К ПЕРЕВОДУ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ГЕРМАНИИ

Аннотация. *Статья рассматривает эволюцию украинско-немецкого перевода в послевоенные годы в ГДР. Исследование проведено на материале переводов новеллы М.Коцюбинского "Что записано в книгу жизни", опубликованных в антологиях украинской литературы, вышедших в 1953, 1961, 1980 гг. Сопоставительный анализ выявляет постепенное изменение переводческих стратегий, черты идеологической адаптации, важность межкультурной компетенции переводчика, редактора / издателя для адекватного перевода.*

Ключевые слова: *украинско-немецкий перевод, переводчик, идеологическая адаптация, стиль, межкультурная компетенция, переводческий канон.*

Информация об авторе: *Мария Лонгиновна Иваницкая – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры теории и практики перевода с немецкого языка; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

Дослідження перекладу української літератури на німецькомовних теренах знаходиться, на жаль, на периферії наукових пошуків. Компаративістика, яка розглядала українсько-німецький переклад у контексті міжлітературних взаємин, питань власне перекладання торкалася лише частково. Так, у 70–80-і роки українські літературознавці Я. Погребенник, М. Зимомря, Ю. Михайлюк, В. Гладкий, Б. Бендзар, Г. Гуць, В. Лук'янова та ін. зібрали багатий фактичний матеріал щодо перекладів творів українських класиків (передусім – Т.Шевченка) та радянських

.....

письменників, але їхній аналіз опирався, в основному, на ідеологічні критерії оцінки літературного процесу. Дослідження їхніх німецьких колег П. Кірхнера та Р. Гьобнера концентрувалися великою мірою на висвітленні "братерських стосунків" між багатонаціональною радянською та "прогресивною німецькою літературами" [7; 8] і відкидали доробок письменників, перекладачів і дослідників з іншого табору. Українські вчені діаспори Д. Дорошенко й А-Г. Горбач охоплювали у своїх оглядах ширше коло авторів та перекладачів, але і їхні спостереження мали ідеологічну складову і були обмежені до- та повоєнним часом [6; 1]. За останні роки ґрунтовні дослідження українсько-німецьких перекладів проводили лише поодинокі вітчизняні літературознавці та перекладознавці М. Зимомря, Я. Лопушанський, О. Матвіїшин, О. Прима [10; 3; 4; 5], та у центрі їхньої уваги перебували переклади початку 20-го століття. З огляду на переклади, окреслює рецепцію української літератури в німецькомовному просторі австрійський славіст А. Вольдан [9]. Серед названих праць перекладознавчий аналіз проведено лише в дисертаційному дослідженні О. Матвіїшин [4].

Найбільш неоднозначно виглядає з перспективи сьогодення оцінка українсько-німецьких літературних взаємин періоду НДР. У той час українська література розглядалася як частина гомогенного радянського культурного простору, а більшість творів українських письменників перекладалися за посередництва російської мови, що автоматично переводило їх в розумінні закордонних реципієнтів в розряд російських і піднімало імідж російської культури. Якщо в радянський час дослідники оцінювали це явище швидше позитивно [2, с. 81–82], то сьогодні варто переглянути й схарактеризувати цей етап формування перекладацького канону, особливо з огляду на те, що нині гостро стоїть питання про український інформаційний простір та (само)ідентифікацію Україна. Це й визначає **актуальність**, а також **мету** нашої розвідки – виявити особливості перекладу творів української літератури в НДР в діахронії.

Матеріалом дослідження вибрано новелу М. Коцюбинського "Що записано в книгу життя", оскільки вона була опублікована в Східній Німеччині тричі. Це дає змогу провести зіставний

аналіз перекладів та зробити висновки про формування перекладацького канону.

Новела вміщена в три антології української літератури: 1) антологію українських та естонських новел "Aus dem Buch des Lebens" (1953), в якій як перекладач українських оповідань зазначений А. Бьольтц; 2) у збірку "Ukrainische Erzähler" (1963), укладену К. Рунге, в якій аналізована новела перекладена В. Плакмаєром. 3) в антологію "Eine beispiellose Hochzeit. Ukrainische Erzählungen aus neun Jahrhunderten" (1980), укладену й видану знавцем української літератури Р. Гьобнером. І хоча як виконавець третього перекладу зазначений той самий перекладач В. Плакмаєр, текст перекладу – зовсім інший, що дозволяє висувати припущення, що сам Р. Гьобнер відредагував переклад.

Новела, сповнена глибоким психологізмом, малює вражаючу картину тяжкого життя селянина-бідняка, його сім'ї та старої німечної матері. Сила твору – у влучних і конкретних деталях жорстокої й неблаганної правди буття в поєднанні з душевними гризотами, які складаються в загальну картину нужди й безвиході, що доповнюється болючим мотивом старості та непотрібності.

На перший погляд, переклади відрізняються індивідуальним стилем перекладача: А. Бьольтц (1951) тяжіє до розбивання складнопідрядних речень оригіналу на кілька простих чи сурядних, до одомашнення темо-рематичного членування. Деякі вирази, частіше фразеологізми, він експлікує, даючи власну – не завжди коректну – інтерпретацію явищам чи подіям, що свідчить про проблеми з розумінням оригіналу. В. Плакмаєр (1963) намагається орієнтуватися на оригінал, у першу чергу – щоб не випустити якоїсь деталі. Цей буквалізм призводить до ускладнення речень і створення синтаксичного малюнку, досить незвичного для німецькомовного читача. Іноді такий джерелоцентричний переклад звучить неприродно, трапляється, що через експлікацію синтаксичних зв'язків оригіналу когерентність тексту втрачається, а його ритм стає громіздким. Третій переклад (1980) відтворює зміст і атмосферу новели адекватніше, звучить плинніше, ніж другий. Та оскільки сьогодні точно встановити неможливо, які з перекладацьких рішень належать перекладачеві, а які –

літературному редакторові чи видавцеві, котрі з перекладів робилися з українського оригіналу, а які – з російського посередника, зупинимось лише на загальних тенденціях перекладів різних років, які також доволі показові. Розглянемо їх, спираючись на приклади.

У перекладі 1951 р. спостерігаємо випущення, які стосуються головним чином парентез, розлогих метафор та інших елементів лірично-поетичних описів, що створюють складний синтаксичний малюнок, типовий для індивідуального авторського стилю:

Оригінал: *"З кутка, між дверима і мисником, де на долівці вона лежала – стара, забута смертю мати, – все видавалось чудним"* [11, с. 100].

1951: *"Da lag sie nun im Winkel zwischen Tür und Küchenboard, und alles kam ihr so fremd und ungewohnt vor"* [12, с. 11].

1963: *"Von dem Winkel zwischen der Tür und den Geschirrregalen aus betrachtet, wo die alte Mutter, die der Tod offenbar vergessen hatte, auf dem Fußboden lag, kam ihr alles fremd vor"* [14, с. 138].

1980: *"Aus der Ecke zwischen Tür und Geschirrregal, wo sie am Boden lag, eine alte, vom Tod vergessene Mutter, wirkte alles ganz anders"* [13, с. 5].

Катафора "вона... – стара, забута смертю мати" є не лише однією з ознак індивідуального стилю М.Коцюбинського, сильним експресивним елементом, але й концептуально найважливішою одиницею оповіді, по суті, – епіцентром новели, який задає її тему. Її випущення, спрощення граматичної структури у першому перекладі спричиняє інше стилістичне звучання: авторські тон, ритм, емоційність, атмосфера втрачаються. Другий переклад ускладнює синтаксичну структуру, замінюючи катафору підрядним означальним реченням, що створює дворівневе складнопідрядне, яке повністю знищує легкість та природність вислову оригіналу. Загалом чітке, ритмічне речення М. Коцюбинського стає неповоротким і довгим висловлюванням, у якому одразу важко вхопити зміст. Довга ускладнена обставина місця з подвійним прийменником "*Von ... aus*", останній з яких стоїть у постпозиції, нетипова для описів у художній літературі, як і вся дієприслівникова конструкція "*Von ... betrachtet*". Те саме

стосується прислівника *"offenbar"*. Третій переклад відтворює тон та ритм оригіналу.

Подібні тактики зустрічаємо й надалі:

Оригінал: *"В глибокій тиші снували дерева біле мереживо гілок, наче збирались закинути невід в глибокі води неба, де неясно тремтіли золотою лускою, мов рибки, зорі"* [11, с. 107].

1951: *"Das weiße Netz der Äste hob sich gegen den tiefblauen Himmel ab, und die Sterne flimmerten silbern"* [12, с. 23].

1963: *"In der tiefen Stille flochten die Bäume das weiße Spitzengewebe ihres Geästes, als beabsichtigten sie, ein Netz in die tiefen Gewässer des Himmels zu werfen, wo undeutlich, wie Fischlein mit ihren goldenen Schuppen, Sterne blinkten"* [14, с. 150].

1980: *"In tiefer Stille flochten die Bäume aus Zweigen ein weißes Spitzentuch, als wollten sie ein Netz in die tiefen Fluten des Himmels werfen, wo die Sterne in goldenem Schuppenglanz wie kleine Fische funkelten"* [13, с. 15].

У першому перекладі випущені метафори й порівняння, котрі надають оригіналу поетичності й сприймаються як сильна антитеза між красою природи та трагізмом ситуації, отже, текст перекладу, як і у вище наведеному прикладі, симпліфіковано. Другий переклад звучить громіздко й складно, накопичення лексем, які частіше вживаються у науковій – *"Geäst", "Gewebe", "Gewässer"* чи в діловій мові (*"beabsichtigen"*), видається нам щонайменше дивним. На противагу цьому третій переклад зберігає всі компоненти поетичного висловлювання оригіналу, редактор прибирає стилістично невдалі лексеми, замінюючи їх нейтральною лексикою: *"Gewässer" – "Fluten", "beabsichtigen" – "wollten"*.

Окрім спрощень синтаксичної структури та симпліфікації образної системи оригіналу, в першому перекладі помічаємо й ідеологічні адаптації. Так, А. Бьольтц випускає образ натруджених рук матері і релігійну картину світу українського селянина, котрий, хоч і зацаїв злість на Божу несправедливість, а все ж не сумнівається у Божій світобудові.

Оригінал: *"Хотів розказати ціле життя, всі свої кривди, отут, серед тиші, де дерева стояли, як свічки у церкві, на тих твердих руках, що скоро перед богом свідчити будуть про свою працю..."* [11, с. 108].

1953: *"In dieser Stille, da ihn die Bäume wie Lichter in der Kirche umstanden, trieb es ihn, vor der Mutter sein ganzes Leben auszubreiten, ihr alle seine Vergehen zu erzählen"* [12, с. 23].

1961: *"Er wollte, an diese rauhen Hände geschmiegt, die bald vor Gott von ihren Mühen auf Erden Zeugnis ablegen würden, sein ganzes Leben, alle seine Kümernisse berichten, hier in der Stille, wo die Bäume gleich Kerzen in der Kirche aufragten"* [14, с. 16].

1980: *"An diese harte Hände geschmiegt, die bald vor Gott von des Lebens Mühsal zeugen würden, spürte er das Verlangen, sein ganzes Leben und Leiden hier in der Stille darzulegen, wo Bäume standen wie in der Kirche die Kerzen..."* [13, с. 15].

Переклад "кривду" як "Vergehen" (проступок) можна інтерпретувати як помилку А. Бьольтца в розумінні оригіналу. Окрім того, цей приклад є, на нашу думку, свідченням редагування другого перекладу для третьої антології, оскільки основа перекладного тексту залишається, але третя версія звучить природніше та ближче до атмосфери, що змальована в оригіналі: викреслено лексему "berichten", яка частіше вживається в діловому мовленні, довге "Kümernisse" замінено на "Leiden", і завдяки цьому виникає часто вживаний в німецькій поетичній мові парний вираз на основі алітерації "Leben und Leiden". Водночас можна говорити, що перекладач і / чи редактор третього перекладу глибоко занурився в переживання головних персонажів, експлікуючи ті значення, які вербально не виражені текстом оригіналу, але які розуміє читач першотвору: син відчув у момент прощання з матір'ю потребу ширшої останньої розмови. Ці відчуття у третьому перекладі відтворене лексемою "Verlangen", що означає "сильне бажання", хоча в оригіналі – "хотів". Так само посилено та розвинуто образ натруджених рук, що "свідчити будуть про свою працю", причому нейтральну лексему "праця" замінено лексемою з набагато ширшою семантикою "Mühsal", що включає у себе й семи "тяжка", "клопіт", "журба". Таким чином, перекладач підсумовує тяжке життя матері. Тому можна зробити висновок про концептуальну адекватність третього перекладу.

Що стосується вибору лексики А. Бьольтцем, то й тут помічаємо спрощення: стилістично марковані лексеми передаються гіперонімами або загальноновживаними одиницями:

Оригінал: "Тоді синові діти здавались дрібними, сліпнуче око все спочивало на білявих головках або ловило сердиті, прибиті нуждою обличчя невістки і сина, коли пропливали повз неї од дверей до печі. І вже з-за комина чулось, як бубонили їх голоси" [11, с. 100].

1951: "Unter ihr hatten dann die kleinen Enkelkinder gespielt, und ihre allmählich erblindenden Augen hatten sich auf den blonden Köpfen ausruhen können. Sie hatte aber auch die bösen, von der Not zerfurchten Gesichter des Sohnes und der Schwiegertochter sehen müssen, die an ihr vorbei zum Tisch gegangen waren. Von dort hatte sie dann nur noch ihre Stimmen hören können" [12, с. 11].

1963: "Von dort waren ihr die Enkelkinder so klein erschienen, ihre vor Alter erblindeten Augen hatten leibevoll auf den Flachsköpfen geruht oder die verbitterten, vor Not und Verzweiflung gezeichneten Gesichter der Schwiegertochter und des Sohnes erfaßt, die von der Tür bis zum Ofen an ihr vorbeischwammen. Doch ihre Stimmen waren nur undeutlich zu ihr heraufgeklungen" [14, с. 138].

1980: "Klein waren da die Enkel gewesen, und das erblindete Auge hatte auf den hellblonden Köpfen geruht oder nach des Sohnes und der Schwiegertochter verdrossenen, von Not und Elend zerquälten Gesichtern gehascht, die an ihr vorbei von der Tür zum Ofen schwebten. Und dann war hinterm Ofen undeutliches Stimmengemurmel hervorgedrungen" [13, с. 5].

Ми вбачаємо проблему зовсім не в тому, що А. Бьольтц передає неточно деякі інформативні деталі ("до печі → zum Tisch"), змінюючи предмети чи показуючи ситуацію з іншої перспективи, навіть не в тому, що іноді в його перекладі трапляються помилки через нерозуміння певного місця оригіналу, а в тому, що багата образами, стилістично диференційована та філігранно відточена мова автора, яка влучно й тонко зображає як побут, так і душевні порухи загнаного злиднями в кут простого й бідного селянина, помітно спрощується й нейтралізується, перекладач переказує сюжет, але не відтворює майстерність стилю автора. Психологічно напружена новела втрачає частину свого драматизму та образності. Так, у вище наведеному прикладі, А. Бьольтц ігнорує синекдоху ("сліпнуче око спочивало"), замінює

стилістично марковані дієслова "пропливали" й "бубоніли" нейтральними й безбарвними "йшли" та "їхні голоси біло чути".

Другий, а ще більшою мірою – третій переклад намагаються наблизитися до мовлення й атмосфери автора: багатство авторського висловлювання відчувається завдяки кращому підбору еквівалентів чи аналогів, диференційованішій лексиці, а також відтвореному складному синтаксичному малюнку. У передачі образів все ж помічасмо ухил до сентименталізму, що проявляється у використанні демінутивів там, де відповідно до авторського замислу їх бути не може:

Оригінал: "Поможи, сину... одвези в гай... Тепер зима, швидко застигну..." [11, с. 103].

1951: "Hilf mir, mein Sohn!" wiederholte sie. "Fahr mich in den Wald! Jetzt ist Winter, da werde ich rasch erfrieren" [12, с. 16].

1963: "So hilf mich doch, mein Söhnchen... Jetzt ist es Winter, da werde ich schnell erfrieren..." [14, с. 143].

1980: "Hilf mir, Söhnchen. Bring mich in den Wald. Jetzt ist Winter, ich bin schnell erfroren" [13, с. 10].

Порівняно з українською мовою, яка багата на різноманітні пестливі форми, демінутиви нетипові для німецького узусу, можемо лише припустити, що, вживаючи їх, перекладач / редактор намагається відтворити український колорит. Те, що такі демінутиви частіше зустрічаються в третьому перекладі, можемо пояснити роботою над текстом Р. Гюбнера, який – єдиний із задіяних в попередніх перекладах перекладачів, редакторів чи видавців – довгі роки працював з українською літературою і добре знався на її особливостях, він же написав дисертацію про українське оповідання та його риси [7].

До характерних стратегій В. Плакмаєра віднесемо часову стилізацію: темпоральний колорит він створює за допомогою застарілих морфологічних форм: "Ihr sagtet", "Wenn du mir doch hülfest", хоча в оригіналі спостерігається лише природній колорит, швидше територіальний, аніж темпоральний, котрий проявляється в назвах предметів одягу, страв, свят та форм звертання. Більшість із них передається обома перекладачами за допомогою гіперонімів, тобто, способом нейтралізації. І лише деякі транскрибуються.

Зображення життя бідної української сім'ї, побуту та взаємовідносин між членами родини становлять особливі труднощі для перекладачів:

Оригінал: "– Ох-ох!.. Де та смерть моя ділась!.. / – Нема на Вас сконання! Не дають спати... – сердито бурчить невістка ... / – Не-ма! – говорить баба у тон невістці..." [11, с. 101]

1953: "Ach, ach! Wo bleibt nur der Tod?" / "Halt den Mund, und laßt uns schlafen!" brummt die Schwiegertochter ... / "Ach!" stöhnt die Großmutter wieder..." [12, с. 12]

1961: "Ach-ach!... Wo ist nur mein Tod geblieben?!..." / "Sie sind noch immer nicht krepieret! Lassen einen nicht ruhig schlafen...", brummte dann die Schwiegertochter erbost... / "Noch immer nicht!" stimmt die Alte der Schwiegertochter bei..." [14, с. 139].

1980: "Ach, ach! Wann kommt der Tod auch zu mir?" / "Gewiß überhaupt nicht mehr... Keine Ruhe laßt Ihr einem..." brummt die Schwiegertochter gehässig... / "Ja, überhaupt nicht" pflichtet ihr die Großmutter bei..." [13, с. 6].

Слід звернути увагу, що навіть при неприяжному ставленні членів родини один до одного традиційне звертання на "Ви" зберігалось в українському селі ще й у другій половині 20-го століття. Грубе "Halt den Mund" ("закрий рота") та звертання на "ти" в першому перекладі змінює регістр та переводить атмосферу взаємовідносин у гранично грубу й відверто ненависну, що не зовсім характерно для хай і доведеної до відчаю, але богобоязної української родини, де шанобливе ставлення до батьків належало до найважливіших цінностей. Очевидно, через це третій переклад відходить від оригінального виразу і пом'якшує висловлювання невістки, випускаючи лайливе "Нема на Вас сконання". Відтворення у цьому перекладі звертання через застарілу німецьку форму ввічливості "Ihr" абсолютно виправдане, воно зберігає як часовий колорит, так і адекватно відтворює сцену оригіналу. Вжита у другому перекладі форма ввічливості "Sie" ("Ви") не передає часового колориту і вступає в дисонанс із лексемою "krepieren" ("здихати"), що належить до вульгарної лексики. Непослідовність усіх перекладачів у вживанні цих форм свідчить про те, що вони більшою чи меншою мірою не взяли до уваги відмінності у традиціях і побуті, мовній картині світу вихідної та цільової культури, а також про власну інтерпретацію ставлення членів родини один до одного.

Відмінності у картині світу, накладені на посередництво російської мови, особливо яскраво виявляються в тематиці казок, які оповідала баба внукам:

Оригінал: "... щось про царенка, злото, дорогі страви ... і баба кінчала про інше – **про кобилячу голову або рись-мату**" [11, с. 102].

1953: "... und Worte, die irgendein Königssohn von Gold und kostbaren Speisen gesprochen, fielen heraus... und es kam etwas anderes: die Geschichte vom **Stutenkopf oder von der Königstochter**, die in einen Frosch verzaubert worden war" [12, с. 14].

1961: "... Worte von irgendeinem Königssohn, von Gold und teuren Speisen zischten darin. ... und die Alte endete mit ganz etwas anderem – erzählte vom **Pferdekopf oder vom Froschkönig**" [14, с. 141].

1980: "... zischende Worte kamen heraus von einem Zarewitsch, von Gold und von herrlichen Speisen. ... und die Großmutter schloß mit etwas ganz anderem – einem **Pferdekopf oder einer bösen Stiefmutter**" [13, с. 7].

Виникає запитання: чому в усіх трьох перекладах замінено образ "рись-мати" на "царівну-жабу", "жаб'ячого короля" чи "злу мачуху"? Образ "Риси-матері" є одним зі старовинних слов'янських міфічних образів, але його ми не знайшли серед німецьких чи германських казкових істот. Якщо заміни в двох останніх перекладах можна вважати одомашненням (образ мачухи і жаб'ячого короля присутній, наприклад, у казках братів Грімм, як і образ кобилячої голови), то першу заміну приходиться вважати "русифікацією", адже образ царівни-жаби є лише в російській казці, яка, по суті, так само чужа для німецького читача, як і "рись-мати". Ймовірно, така заміна відбулася вже в українсько-російському перекладі, або ж перекладач брав до уваги той факт, що з російської в Німеччині було перекладено досить багато літератури, в тому числі й казок, які в процесі зближення російської та німецької літератур стали добре відомими для німецьких читачів. Таким чином, наче мимохідь – через зросійщені оніми ("*Mikita*" в двох перших перекладах, але "*Муkyта*" в третьому) чи російські казкові образи ("*Königstochter-Frosch*", "*Zarewitsch*") переклади з української втрачають свою специфіку, національну своєрідність. Ця тенденція чіткіше проявляється у ранніх перекладах часу НДР.

Із вище наведеного аналізу випливають такі висновки: переклад повоєнних років можна вважати прихованим трансфером ідеології, де художня цінність оригіналу зазнавала втрат, авторський стиль спрощувався, допускалися випущення концептуально важливих образів, риси національного світогляду й культури не бралися до уваги, а мета перекладу – зображення страшної бідності дореволюційного села, очевидно, виправдовувала адаптації. Навіть розподіл матеріалу в антології 1953 р. свідчить про домінування ідеологічних мотивів при укладанні антології, де новела М. Коцюбинського розміщена в розділі "Коли пани ще міцно трималися в сідлі". В перекладі 1961 року зроблено спробу відійти від симпліфікації художнього твору, але досить слабка орієнтація перекладача у вихідній культурі разом з певним буквалізмом у відтворенні складних синтаксичних структур оригіналу надали текстові перекладу неприродного звучання. Переклад 1980 р. засвідчує оптимізацію перекладацьких стратегій, підтверджує важливість міжкультурної компетенції перекладача і доводить, що підходить до перекладу в повоєнний час зазнавали поступових змін: від орієнтації на передачу актуального змісту до відтворення усіх граней першотвору в комплексі.

Залучення до дослідження інших перекладів цього періоду в порівнянні дозволить зробити узагальнення і в перспективі визначити основні риси формування українсько-німецького перекладацького канону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбач А.-Г. Українська література в післявоєнних німецьких перекладах / Анна-Галя Горбач // Сучасність. – 1963. – Ч. I. – С. 40-55.
2. Зимомря Н.И. Интернациональное содружество культур : межлитературные связи и роль перевода в художественном процессе : дис. ... д-ра филол. наук / Н.И. Зимомря. – Берлин : университет им. Гумбольдта, 1984. – 514 с.
3. Лопушанський Я.М. Рецепція української літератури в німецькомовному світі (перша половина ХХ ст.) : дис.... канд. філол. наук. 10.01.05 – порівняльне літературознавство / Лопушанський Ярослав Михайлович. – Ужгород : Ужгородський держуніверситет, 2000. – 232 с.

4. Матвіїшин О.М. Українська проза початку ХХ століття в перекладах німецькою мовою : лінгвокультурний вимір : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Матвіїшин Оксана Миколаївна. – Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2011. – 222 с.

5. Прима Л.О. Остап Грицай – письменник, літературний критик, перекладач : дис. ... канд. філол. наук. 10.01.01. / Прима Любов Олексіївна – Дрогобич: Дрогобицький держ. пед. ун-т імені Івана Франка, 2000. – 200 с.

6. Doroschenko Dmytro. Die Ukraine und das Reich. Neun Jahrhunderte Deutsch-ukrainischer Beziehungen. – Leipzig : Verlag S. Hirzel. 1942. – 300 S.

7. Göbner R. Die ukrainisch-sowjetische Erzählung der Gegenwart. Untersuchungen zur Evolution eines Genres : Dissertation zur Erlangung der akademischen Grades eines Dr. phil. /Rolf Göbner – Berlin : Zentralinstitut für Literaturgeschichte, 1977. – 159 s.

8. Kirchner P. Zur Erforschung der deutsch-ukrainischen Literaturbeziehungen / Peter Kirchner // Aktuelle Probleme der vergleichenden Literaturforschung. Hrsg. v. G.Ziegengeist. – Berlin : 1968. – S. 187–197.

9. Woldan. A. Zur Rezeption der ukrainischen Literatur im deutschen Sprachraum / Alois Woldan // Ukraine. Geographie – Ethnische Struktur – Geschichte – Sprache und Literatur – Kultur – Politik – Bildung – Wirtschaft – Recht. [Hrsg. v. Peter Jordan, Andreas Kappler u a.] // Osthefte. 15. – Wien u.a. : Lang, 2001. – S. 609–628.

10. Zymomrja M. Deutschland und Ukraine : Durch die Abrisse zur Wechselseitigkeit von Kulturen / Mykola Zymomrja. – Fürth, Paris, Zwickau : Flacius-Verlag, Зерна, 1999. – 150 s.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

11. Коцюбинський М. Що записано в книгу життя / Михайло Коцюбинський : Твори в трьох томах. – Т. 3 : Повісті. Оповідання [1910-1912]. Статті. Листи. – К.: Дніпро, 1979. – С. 100–110.

12. Aus dem Buch des Lebens. Ukrainische und estnische Novellen. [Auswahl und Einleitung Erich Müller]. – Berlin: Verlag Kultur und Fortschritt, 1951. – 291 s.

13. Eine beispiellose Hochzeit: ukrainische Erzählungen aus neun Jahrzehnten. [Hrsg. Rolf Göbner] – Berlin: Volk und Welt 1980. – 411 s.

14. Ukrainische Erzähler [Hrsg. Karl Runge, Ernst Dornhof] – Berlin : Neues Leben, 1963. – 438 s.

REFERENCES

1. Horbač A.-H. Ukrajins'ka literatura v pisljavojenjnyx nimec'kyx perekkladax / Anna-Halja Horbač // Sučasnist'. – 1963. – Č. I. – S. 40-55.
2. Zymomrja N.Y. Ynternacyonal'noe sodružestvo kul'tur : mežlyteraturnye svjazy y rol' perevoda v xudožestvennom processe : dys. ... d-ra fylol. nauk / N.Y. Zymomrja. – Berlyn: unyversytet ym. Humbol'dta, 1984. – 514 s.
3. Lopusans'kyj J.A. M. Recepcija ukrajins'koji literatury v nimec'komovnomu sviti (perša polovyna XX st.) : dys.... kand. filol. nauk. 10.01.05 – porivnjal'ne literaturoznavstvo / Lopusans'kyj Jaroslav Myxajlovč. – Užhorod : Užhorods'kyj deržuniversitytet, 2000. – 232 s.
4. Matvijišyn O.M. Ukrajins'ka proza počatku XX stolittja v perekkladax nimec'koju movoju : linhvokul'turnyj vymir : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Matvijišyn Oksana Mykolajivna. – Kyjiv : KNU imeni Tarasa Ševčenka, 2011. – 222 s.
5. Pryma L.O. Ostap Hrycaj – pys'mennyk, literaturnyj krytyk, perekladač : dys. ... kand. filol. nauk. 10.01.01. / Pryma Ljubov Oleksijivna – Drohobyč : Drohobyč'kyj derž. ped. un-t imeni Ivana Franka, 2000. – 200 s.
6. Doroschenko Dmytro. Die Ukraine und das Reich. Neun Jahrhunderte deutsch-ukrainischer Beziehungen. – Leipzig : Verlag S. Hirzel, 1942. – 300 s.
7. Göbner R. Die ukrainisch-sowjetische Erzählung der Gegenwart. Untersuchungen zur Evolution eines Genres : Dissertation zur Erlangung der akademischen Grades eines Dr. phil. / Rolf Göbner – Berlin : Zentralinstitut für Literaturgeschichte, 1977. – 159 s.
8. Kirchner P. Zur Erforschung der deutsch-ukrainischen Literaturbeziehungen / Peter Kirchner // Aktuelle Probleme der vergleichenden Literaturforschung / [Hrsg. v. G. Ziegengest]. – Berlin : 1968. – S. 187–197.
9. Woldan A. Zur Rezeption der ukrainischen Literatur im deutschen Sprachraum / Alois Woldan // Ukraine. Geographie – Ethnische Struktur – Geschichte – Sprache und Literatur – Kultur – Politik – Bildung – Wirtschaft – Recht / [Hrsg. v. Peter Jordan. Andreas Kappler u a.]. – Wien u.a. : Lang, 2001. – S. 609–628.
10. Zymomrja M. Deutschland und Ukraine: Durch die Abrisse zur Wechselseitigkeit von Kulturen / Mykola Zymomrja. – Fürth, Paris, Zwickau : Flacius-Verlag, 1999. – 150 s.

RESOURCES

11. Kocjubyns'kyj M. Ščo zapysano v knyhu žyttja / Myxajlo Kocjubyns'kyj : Tvory v tr'ox tomax. – T. 3 : Povisti. Opovidannja [1910-1912]. Stati. Lysty. – K. : Dnipro, 1979. – S. 100-110.